

Bez lidí to nejde. Je dobré vědět jak na to...

Národní síť Zdravých měst je již řadu let aktivní v zapojování veřejnosti do rozhodování

Málokterý starosta či starostka si dnes už dovede představit, že by s veřejností o svých plánech i konkrétních realizacích nekomunikoval. Využívány jsou nové nástroje a formy od moderní e-komunikace, přes plánovací či osvětové akce, participativní rozpočty atd. Proměnily se preference samotných obyvatel i způsoby vzájemné komunikace. Co zůstává, je princip – lidé, kteří ve městech a obcích žijí, vědí, co chtějí, a dobrý a schopný politik se jich na to pravidelně a průběžně ptá. Současně je dobré ze strany samospráv vždy včas a otevřeně zmínit limity toho, co lze – ať už limity ekonomické, časové, právní, limity prostředí atd.

Aby samospráva věděla, kam napřít síly, je dobré analyzovat, co se v oblasti zapojování veřejnosti již děje. Národní síť Zdravých měst (NSZM) proto na základě dotazníku pro vedení a pracovníky měst provádí vyhodnocování aktuálního stavu participace a navrhuje, co vylepšit, upravit, změnit. V rámci

V Jihlavě se do komunikace zapojily děti a mládež

diskuse se zodpovědnými osobami hodnotí, zda a jak jsou občané zapojováni do přípravy strategických a koncepčních materiálů či do plánování investičních záměrů. Zda obec zná dobře své cílové skupiny, jak často a o čem s nimi komuni-

kuje. Jaké jsou využívány techniky a nástroje a co by chtěli dotázaní vyzkoušet. Návazně NSZM navrhuje, co vylepšit, doplnit, upravit.

„Jednou z věcí, na kterou pravidelně narážíme, je, že samosprávy, byť veřejnost zapojují dlouhodobě a dobře, nemají předem daný plán ani harmonogram plánovacích akcí. Nejedná se o koordinovaný proces, často se akce s veřejností dělá ad hoc a bohužel nezdíka již pozdě. Spíše se představuje, jak to bude, než se ptá, jak to být má. Chybí celková koordinace, časový plána hlavně spolupráce mezi odbory, které akce připravují. Dochází tak k „přehřátí“ úředníků, ale i k únavě lidí a rezignaci na zapojování občanů do života měst a obcí. S tímto, ale i s konkrétními školeními zaměřenými na to, jak s lidmi komunikovat a na co si dát pozor, se snažíme městům dlouhodobě pomáhat,“ vysvětluje Jitka Boušková, vedoucí Kanceláře NSZM.

Plánovat s lidmi je nejlepší přímo na konkrétních místech

NEJČASTĚJI VYUŽÍVANÉ PARTICIPAČNÍ AKCE

Mimo zákonné povinnosti jako je projednávání územního plánu, proces EIA a další témata aplikují Zdravá města řadu postupů, jejichž prostřednictvím se lidé mohou vyjádřit, přinést své náměty.

FÓRUM ZDRAVÉHO MĚSTA – stěžejní akce, kde se lidé mohou sejít a vznést svůj názor. Akce realizovaná jednou ročně či po dvou letech se věnuje všem tématům rozvoje – od kultury přes dopravu, sociální problematiku, vzdělávání aj. Zde se setkávají všechny cílové skupiny – studenti, senioři, učitelé, pracovníci sociálních služeb, podnikatelé, úředníci – a společně diskutují a hledají konsenzus v tom, kudy má město jít dále, co opravit, co vybudovat. Zde se setkávají všechcíllové skupiny – studenti, senioři, učitelé, pracovníci sociálních služeb, podnikatelé, úředníci, zastupitelé – a společně diskutují a hledají konsenzus v tom, kudy má město jít dále, co opravit, co vybudovat. U každého z tematických stolů je připraven zástupce úřadu či politik – garant tématu, který odpovídá na dotazy a sepisuje náměty. U každého ze stolů se také hlasuje o prioritách a výsledky postupují do celkového hlasování o tzv. 10P - priorit, které má město řešit. Fórum facilituje, tedy provádí procesem, zkušený facilitátor.

Co Národní síť Zdravých měst (NSZM) v oblasti zapojování veřejnosti nabízí:

- vyhodnocení stavu zapojování veřejnosti a návrh zlepšení
- zkušený facilitátor pro vaše Fórum či kulaté stůl
- metodická pomoc, „přítel na telefonu“
- proškolení, praktické zkušenosti, inspirace
- pocitové mapy – názory lidí přehledně v mapě, GIS podpora
- eAnketa k ověření výstupů 10P z veřejného Fóra Zdravého města
- podpora pro participativní rozpočty

Další informace na: www.zdravamesta.cz

Výstupy slouží jako jeden z podkladů pro plánování. Mnohdy se v nich objevují chybějící lavičky v parku, požadavky na dovybavení hřišť, nové cyklostezky, ale i systémové záležitosti. Zkušený „plánovač“ dokáže náměty promítnout do připravovaných koncepcí či strategií. Tuto akci lze využít pro počáteční fázi přípravy samotné strategie rozvoje.

Aby měla smysl, měla by se opakovat pravidelně, vždy v úvodu představit, co se událo v souvislosti s minulými prioritami, a informovat o postupu řešení minule zvolených témat, tedy co se podařilo či nikoliv a proč.

Je zřejmé, že ani hojná účast na fóru (90 až 150 osob pro město střední velikosti) nepokrývá celé spektrum názorů, a je proto nutné

výsledky ověřovat anketou či průzkumem. Stejně tak je zřejmé, že po letech se občané vyčerpají, chodí stále titíž a je třeba vhodně povzbudit zájem. Města, například Kopřivnice, ale i mnohá další, přesouvají tyto akce z budov ven, do veřejného prostranství. Nabízí lidem krom práce i zábavu, organizují happeningy.

Je ale třeba přesně vědět, co od takového setkání očekáváme, jaký chceme mít výsledek, přizpůsobit tomu formu a hlavně – dostat na místo a vhodně namotivovat lidi, kteří budou odcházet spokojeně nebo alespoň s pocitem, že se jejich stížnostem či nápadům někdo věnoval. V roce 2019 proběhlo ve Zdravých městech 43 fór s účastí celkem několika tisíc lidí. Konkrétní inspirace, videa a výsledky najdete na ZdravaMesta.cz/forum.

TEMATICKÉ KULATÉ STOLY doplňují veřejné fórum o témata, která nebylo možné do detailu řešit. Jsou na ně zváni konkrétní hosté, dotčení relevantní zástupci nebo se jedná o zcela otevřené setkání. Kulaté stoly mohou mít řadu forem, od klasického sezení v kanceláři nad projektem až po větší setkání v sokolovně, pod širým nebem apod. Bývají populárnější, jdou více do detailu, umožní soustředit se na jedno konkrétní téma a hledání řešení. Kulatými stoly se mnohdy řeší problematické otázky či ožehavá témata, u nichž je zřejmý či předpokládaný nesouhlas velké části veřejnosti. I zde platí – je nutné je realizovat včas, profesionálně

V Kraji Vysočina mají zkušenosti s pořádáním Fóra a účastí občanů

vést a facilitovat diskusi za účasti odborníků, kteří téma vysvětlí. V Krnově takto nedávno plánovali oblast pohybu a sportu, v Jihlavě řešili využití Stříbrného údolí pro příměstskou rekreaci a v Dobříši systém sběru a separace odpadu. Kulaté stoly probíhají na mnoha dalších místech.

V mnoha obcích jsou pravidelně jsou projednávány konkrétní INVESTIČNÍ AKCE. Lidé jsou informováni o plánovaných rekonstrukcích, obchvatech, úpravách veřejných prostranství... Záměrem je snížení počtu budoucích námitek a tím zdržování celého procesu. Občané jsou zváni na projednávání pod širým nebem, plánují své „plácky“, vnitrobloky, parky, hřiště, parkovací místa. I zde platí – nutno vše připravovat včas a s relevantními odborníky, kteří osvětlí navrhované řešení. Zásadní je dobře vedená diskuse a následné informování o výsledku.

Doplňkem k fóru jsou ŠKOLNÍ a MLADÁ FÓRA. Ta jsou ve Zdravých městech čím dál populárnější. Cílem je získat co nejširší osobní zpětnou vazbu od dětí a mládeže, náměty ke zlepšení dané školy, ale také města či obce. Snahou je ukázat, že mladí lidé mohou rozhodovat o dalším rozvoji a svou aktivitou mnoho změnit. Význam těchto akcí potvrdil i nedávný průzkum Univerzity J. E. Purkyně z Ústí nad Labem a Sociologického ústavu AV, realizovaný za účasti 480 dětí na pěti školách. Průzkum ukázal, že Mladá a Školní fóra mají svou roli při povzbuzení mladé generace k aktivnímu zapojení do rozvoje daného města. Ověřil, že povzbuzují angažovanost mladých lidí, rozvíjí jejich sebevědomí při formulování vlastních názorů a možnosti prosadit změnu. Přednesené náměty jsou brány u vedení škol i politické reprezentace měst s větší vážností.

V roce 2019 těchto fór proběhlo ve Zdravých městech 43, např. v Litoměřicích, Chrudimi, Štětí, Novém Jičíně a desítkách dalších míst. Inspirace a videa sledujte na ZdravaMesta.cz/mladeforum.

POCITOVÉ MAPY jako doplňková aktivita a nástroj, který nabízí možnost aktivně zapojit občany do sběru informací a názorů na lokality, v nichž bydlí. Jedná se o prostředek participativního plánování veřejných prostor. S lidmi můžete nad mapou plánovat, kde se jim líbí, kde ne, kde se cítí bezpečně, či naopak. Výsledky lze promítat do GIS a prezentovat atraktivní formou. Pocitové mapy realizuje NSZM dlouhodobě ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci.

Obce výsledky využívají nejčastěji jako podpůrné podklady pro plánování investičních akcí, vytváření koncepcí dopravy nebo jako informace pro městskou policii. Plánovat tak lze parkování, přípravu ploch pro aktivní trávení volného času, bezpečnost ve městě a mnohé další kroky. Pocitové mapy jsou využívány právě na zmíněných Fórech Zdravých měst, případně jsou realizovány při happeninzích či veřejných osvětlových kampaních.

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČTY – získaly na popularitě a v posledních letech přilákaly řadu míst, která s participací dlouho otálela. Již více než stovka měst a obcí ze svého rozpočtu pravidelně vyčleňuje konkrétní částku – od stovek tisíc až po miliony korun – a svým občanům dává možnost rozhodnout o tom, do jakých projektů chtějí investovat. Občané podávají návrhy na to, co se má vybudovat, opravit, vylepšit na plochách v majetku města a ve vybraných případech se podílejí i na realizaci. Navržené nápady se otevřeně prezentují a hlasuje se o tom, který bude podpořen. Město tak má možnost investovat do potřebných projektů, které by se jinak přehlédly. Zásadní je projekty dobře představit, medializovat a umožnit hlasování i těm, kteří běžně neovládají mobilní technologie. Mimo mobilní hlasování či anketní lístky jsou jako hlasovací místa využívány infocentra, knihovny, školy, sportoviště apod.

Skvělým příkladem úspěšně realizovaného participativního rozpočtu je Tvoříme Znojmo, Hejbní Mostem, brněnské Dáma na vás

Doporučení starostů jak na komunikaci s občany

- živé přenosy ze zasedání zastupitelstva
- zpřístupnění materiálů projednávaných na zasedáních
- zveřejnění jmenovitých hlasování radních i zastupitelů
- uživatelsky přívětivé webové stránky
- přístup na rozklikávací rozpočet
- participativní rozpočet
- městský Facebook
- Mobilní Rozhlas
- portál občana
- elektronické objednávání na přepážky úřadu
- aplikace pro občany mapující problematická místa, nepořádek apod.

a mnohé další případy. Jen v loňském roce samosprávy na základě rozhodnutí občanů vybudovaly desítky cyklostezek, venkovních posiloven, skate parků či hřišť a pomohly zlepšit veřejný prostor i životní úroveň občanů. NSZM v oblastech participativních rozpočtů dlouhodobě spolupracuje s Mobilním Rozhlasem, městům a obcím v ČR nabízí spolupráci a pomoc s realizací. Na společných akcích pak úředníci i politici sdílejí svá řešení, způsoby propagace a informování občanů, kombinují přístupy a učí se ze zkušeností i chyb.

K ČEMU TO CELÉ JE...

Participace a zapojování občanů je disciplína jako každá jiná, je nutné ji znát, správně využívat, být profesionální a nečekat okamžité výstupy. Teprve pak přináší kýžený výsledek. Tím je silná a odolná komunita, která propojuje seniory, zaměstnance, podnikatele, studenty a další skupiny obyvatel, a v níž se setkávají lidé s různými názory a dokážou o nich hovořit. Politici i úředníci se musí stále učit, jak s lidmi pracovat, ale i samotní občané musí vědět, jak své náměty a návrhy podávat, měli by umět komunikovat a přijmout odlišný náhled. Jde o vzájemnou kultivaci prostředí, průběžnou diskusi politiků, odborníků i laiků, kde každý má své místo a jeho názor svou váhu. ● (red)